

*Мозоль А.П.*, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

## НЕЛЕГАЛЬНА МІГРАЦІЯ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА ОСНОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ

Проблеми міграції існують з часів глибокої давнини. Міграція - явище природне та властиве всім живим істотам. Саме завдяки постійній міграції людства у пошуках кращих умов для існування сформувалися і функціонують цілі держави. Міграційні процеси стали одним з найбільших викликів ХХІ століття. Очевидним є те, що інтенсивність міграційних процесів буде зростати і вимагати нових підходів до вирішення цієї проблеми. Сучасний стан подій вимагає нової оцінки, нових варіантів прогнозування і вирішення ситуації для впровадження правильного менеджменту міграційних процесів [6].

Міграція легальна чи нелегальна, як явище в цілому впливає не лише на важливі економічні, соціальні процеси, а й

залишає свій відбиток на демографічних та етнічних процесах, що призводить до підвищення поліетнічності населення окремих регіонів країни. Внаслідок цього у великих містах, які є перенаселеними, виникають проблеми, які не дають можливості задовольнити у повному обсязі економічні, соціальні, мовні та інші потреби мігрантів, що нерідко спричиняє посилення міжетнічної напруженості.

Проте більш негативними наслідками для України як правової держави є, насамперед, нелегальна міграція її власних громадян до іноземних держав. Держава, в якій зростає безробіття, не оплачуються у повному обсязі відповідно до здібностей людини, її таланту, результати праці, провокує власних громадян до пошуку більш високого заробітку або визнання за її межами.

Негативно впливає на міжнародний імідж і той факт, що Україні почепили ярлик «транзитної» або «буферної» держави. Хоча і заперечувати цей факт досить складно. Адже й досі в Україні не вироблена стала зовнішня і внутрішня міграційна політика, постійно наголошується на проведенні реформування правової політики держави, а наслідок один - нелегальні мігранти продовжують активно прибувати в Україну. При цьому одні залишаються в Україні, а інші продовжують мігрувати в пошуках потрібної країни. [4]

Як свідчить аналіз міграційної ситуації в Україні, що пов'язана з нелегальною міграцією основні якісні показники процесів нелегальної міграції залишаються стабільними. Більшість нелегальних мігрантів затримуються при спробі незаконно потрапити до країн ЄС на ділянці Західного регіонального управління, де затримано біля 86 % нелегальних мігрантів від загальної кількості затриманих. Основною категорією незаконних мігрантів залишаються громадяни Афганістану, Сирії, Сомалі, В'єтнаму. Відмічається значне зменшення рівня нелегальної міграції громадян Молдови та Російської Федерації.

Україна страждає від напливу нелегальних мігрантів, які шукають притулку в державі, а також від вимушених внутрішньо переміщених осіб, особливо в період збройного конфлікту та військових дій на Сході країни. Сьогодні нелегальна міграція набула характеру транскордонної організованої злочинної діяльності [3]. Країна має бути готовою

до прийняття більш різноманітного суспільства і до зростаючої кількості людей, які приїжджають до неї з різних кінців світу.

Інтернаціоналізація міжнародного життя призвела і до інтернаціоналізації злочинності. Тому співробітництво держав у сфері міграційної політики має складатися з трьох основних аспектів:

по-перше - це захист прав людини, тобто захист прав нелегального мігранта як на національному, так і на міжнародному рівнях;

по-друге - це боротьба з транснаціональною організованою злочинністю у сфері нелегальної міграції;

по-третє - це боротьба з незаконним перетинанням кордонів [2].

Перетин державного кордону нелегалами не є їх самостійним діями. Це поодинокі випадки, коли нелегал самостійно доставляє себе до «пункту призначення». В усіх інших випадках процес переправлення мігрантів з країни в країну або через кордон однієї країни є організованим процесом діяльності злочинних угруповань. Таким чином, питання щодо нелегальної міграції тісно взаємопов'язане із такими видами злочинів, як работоргівля, незаконним усиновленням, проституцією та іншими видами експлуатації людини. Саме тому не дивлячись на посилений прикордонний контроль і боротьбу з тіньовою зайнятістю потік нелегальних мігрантів не зменшується.

Найбільшого занепокоєння викликає нелегальна міграція жінок та дітей, яка є складовою частиною такого явища, як нелегальна міграція. Таємне переміщення жінок через кордон відрізняється тим, що є водночас і експлуатацією жінок, і зловживанням та порушенням фундаментальних прав людини.

Ще одним із факторів поширення торгівлі жінками є сприяння туризмові як складової економічного розвитку ряду країн. Торгівельні маршрути здебільшого повторюють міграційні. Факти свідчать, що регіоном, де торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації викликає найбільшу тривогу, стають країни Європейського Союзу, до яких продаються жінки та діти з усього світу [1].

Нелегальну міграцію, як і інші негативні соціальні явища, зумовлює ціла низка детермінант. У цьому зв'язку виникає питання про характер та роль тих чи інших чинників

нелегальної міграції. Саме тому факторами нелегальної міграції визнають явища, процеси та інші чинники, які здійснюють будь-який детермінуючий вплив на нелегальну міграцію, зумовлюючи її як явище та породжуючи конкретні прояви.

З'ясування факторів, які детермінують нелегальну міграцію, є необхідною умовою ефективного запобігання цим проявам, а також дає можливість зрозуміти зумовленість цього антисоціального явища і, відповідно, визначити розміри та характер нелегальної міграції.

За сферами поширення та змістом фактори нелегальної міграції можна поділити на соціально-економічні, політичні, організаційно-управлінські, правові, морально-психологічні та інші. Сучасна активізація міграційних процесів пояснюється низкою причин, основним з яких є економічні та соціальні [5].

Негаразди в економічній та соціальній сферах життя суспільства ведуть до виникнення суперечностей і конфліктних ситуацій, що стимулюють зростання його криміналізації. У зв'язку з цим виникають прошарки населення які живуть за межею бідності, безробітні, розчаровані в цінностях, які захищає закон, і готові на будь-які, у тому числі протиправні способи задоволення своїх потреб.

У низці негативних наслідків цього стоїть і вимушена міграція населення, яка несе в собі значний криміногенний потенціал, оскільки пов'язана із втратою особою свого попереднього соціального статусу, роботи, житла.

Через ці об'єктивні і суб'єктивні чинники мігранти є найбільш уразливим об'єктом для будь-якого криміногенного впливу. Якщо вони самі не вчиняють злочинів, то легко стають їх жертвами.

Політична нестабільність, гальмування назрілих політичних процесів, розгалуженість політичної системи та наявність великої кількості політичних партій, суперечки між мігрантами та місцевими жителями, що веде до створення специфічних кримінальних формувань за національними або земляцькими ознаками, відсутність належної політичної волі щодо системної протидії нелегальній міграції а також ряд інших факторів з впевненістю можна віднести до політичних факторів розповсюдження нелегальної міграції.

Неефективність державного управління - один із основних факторів криміналізації суспільства, який неминуче

стимулює наявність протиправних відносин, серед яких є і нелегальна міграція. Привабливе геополітичне розташування України, що сприяє транзиту нелегалів до країн Західної Європи, недостатність контролю за діяльністю юридичних та фізичних осіб, які запрошують або приймають іноземців, а також туристичних фірм та комерційних структур, що займаються працевлаштуванням та навчанням іноземців також можна віднести до чинників організаційно-управлінського характеру, що мають форму загальних причин і умов нелегальної міграції.

Проаналізовані фактори нелегальної міграції свідчать про те, що нелегальна міграція є породження не однієї чи кількох, а цілої системи різних за характером, силою детермінуючого впливу та сфер вияву соціальних передумов.

Список використаних джерел:

1. Кузьменко О.В. Нелегальна міграція в структурі міграційних процесів [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nainau.kiev.ua/>
2. Москаль Г. Система міжнародно-правових актів регулювання міграційних процесів [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://www.viche.info/>.
3. Мушак Н.Б. Свобода пересування осіб як одне із фундаментальних прав громадян Європейського Союзу / Н.Б. Мушак // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - К. 2013.
4. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали / За заг. ред.. М.В. Буроменського. - Х.: Право, 2015.
5. Пономарева О. Старі проблеми, нові аспекти [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua>.
6. Саркози. Попытка построить мультикультурное общество провалилась [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://podrobnosti.ua/>.